

Heydər Əliyev və hüquqi dövlətin Azərbaycan modeli

“Azərbaycan tarixdə heç vaxt indiki qədər güclü olmamışdır”. Prezident İlham Əliyevin səsləndirdiyi bu müdrik fikir bir daha təsdiqlədi ki, hazırda Azərbaycan dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri ilə bir sıradadır və ən güclü orduya malikdir. Təsadüfi deyildir ki, bu gün Silahlı Qüvvələrimiz dünyanın 50 ən güclü ordularından biridir. Dövlət başçımız, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müzəffər ordumuz Ermənistanın 30 illik işğalına öz gücü ilə son qoyduqdan sonra Azərbaycanın dünya miqyasındakı reytingi daha da yüksəlmiş, mövqeyi möhkəmlənmişdir. Bu şanlı zəfərlə müzəffər ordumuz müstəqillik tariximizə yeni bir səhifə yazdı, Azərbaycanı bütövləşdirdi, dünyanın ən qüdrətli dövlətlərinin, həmçinin nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların həll edə bilmədikləri münaqişəni cəmi 44 gün ərzində tənzimlədi. Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin siyasi iradəsi, cəsarəti, qətiyyəti xalqımıza, o cümlədən dünya azərbaycanlılarına qələbə sevincini yaşatdı.

Bu gün Azərbaycan bayrağının Cəbrayıl, Hadrutda, Füzulidə, Zəngilanda, Şuşada, Ağdamda, Kəlbəcərdə və Laçında dalğalanması Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin yüksək və məğlubedilməz sərkərdəlik qabiliyyətinin, qəhrəman ordumuzun qüdrətinin, xalqımızın monolit birliyinin və həmrəyliyinə parlaq nümunəsidir. Bu tarixi Qələbənin qazanılmasında müdrik şəxsiyyət Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulmuş siyasi kursun Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi mühüm rol oynadı. Həm sovet hakimiyyəti dövründə, həm də müstəqillik illərində həyatını Azərbaycanın, xalqının, millətinin inkişafına həsr edən Ulu Öndər 2003-cü il prezident seçkilərində xalqa müraciətində bildirmişdir: “İnanıram ki, mənim axıra çatdırı bilmədiyim taleyüklü məsələləri, planları, işləri Sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdırı biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm”.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Ulu Öndər Heydər Əliyevin 20 il əvvəl dediyi bu sözlər bir daha təsdiqlədi ki, o, uzaqgörən, müdrik, tarixi şəxsiyyət idi. Bu gün Azərbaycanın dünya miqyasında nüfuzunun yüksəlməsi Ulu Öndərin müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyasının bariz nümunəsidir. Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi siyasi strategiya həm sovet hakimiyyəti dövründə, həm də müstəqillik illərində Azərbaycana böyük uğurlar gətirib. Bu illər ərzində ölkəmiz bütün sahələrdə inkişaf edib, hüquqi, sivil, demokratik dövlət quruculuğu yolunda qətiyyətli addımlar atılıb. Uğurlu xarici siyasət sayəsində Azərbaycan beynəlxalq aləmdə özünəlayiq yerini tuta bilmiş, ilbəl nüfuzu artıb, əlaqələri

genişləyib, mövqeyi möhkəmlənib. İndi Azərbaycanla hesablaşılar, regionda bütün beynəlxalq, irimiqyaslı layihələr ölkəmizin milli maraqlarının nəzərə alınması ilə həyata keçirilir. Ancaq SSRİ-nin süqutundan sonra müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycanda ilk vaxtlar vəziyyət getdikcə gərgin xarakter alırdı. Həmin vaxt ölkəyə rəhbərlik edənlər müstəqilliyimizin əbədi olması barədə düşünmür, respublikanı köhnə sovet qanunları ilə idarə edir, xalqın taleyüklü məsələlərindən çox, özlərini düşünürdülər.

Özbaşınalıq, ağır iqtisadi vəziyyət, müxtəlif oliqarxlarla xidmət edən qeyri-qanuni silahlı birləşmələrin hər addımbaşı sabitliyi pozmaq cəhdi, cinayətkar qrupların azgınlığı, bir-birinin ardınca həyata keçirilən təxribatlar, dövlət çevrilişi cəhdləri getdikcə geniş vüsət alırdı. Belə vəziyyətdə Azərbaycanın əsl xilaskara, xalqı arxasında apara biləcək liderə böyük ehtiyacı var idi. Xalqın belə bir ağır və çıxılmaz vəziyyətdə ümid yeri yalnız Ulu Öndər Heydər Əliyev idi. Ümummilli Lider ziyalıları, tanınmış ictimai-siyasi xadimlərin müraciətlərini cavabsız qoymadı və siyasi rəhbərliyə gəlməyə razılıq verdi. Tam əminliklə deyə bilərik ki, əgər 1993-cü ildə Heydər Əliyev xalqın tələbi ilə hakimiyyətə gəlməsəydi, müstəqilliyimizin taleyi çox faciəli ola bilərdi.

Heydər Əliyev ölkəyə rəhbərliyə başlayarkən demişdir: “Belə yüksək və məsuliyyətli vəzifəni öz üzərimə götürərək, birinci növbədə, Azərbaycan xalqının zakasına, müdrikliyinə, qüdrətinə güvənirəm, arxalanıram. Azərbaycan xalqının mənə bəslədiyi ümidlər məni bu vəzifəni üzərimə götürməyə məcbur edibdir. Əmin etmək istəyirəm ki, bu ümidləri doğrultmaq üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm”.

Olduqca ağır, çətin və mürəkkəb bir zamanda müstəqil Azərbaycana rəhbərliyə başlayan Ulu Öndər siyasi uzaqgörənliyi ilə Azərbaycan dövlətçiliyini, xalqını bütünlükləndirən faciələrdən xilas etdi, ölkədə yaratdığı ciddi

qayda-qanun, nizam-intizam sayəsində sabitlik, əmin-amanlıq bərqərar oldu, cinayətkarlığa qarşı qətiyyətli mübarizə başlandı, qeyri-qanuni silahlı birləşmələr ləğv edildi. Hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində atılan cəsarətli addımlar sayəsində demokratik dövlət təsisatları yaradıldı, siyasi, iqtisadi-sosial və digər sahələrdə islahatlar aparıldı. Azərbaycan tədricən beynəlxalq aləmə inteqrasiya olundu, əlaqələri genişləndi. Müstəqil dövlət təsisatlarının yaranması və quruculuğu prosesi böyük vüsət aldı, müasir tələblərə cavab verən yeni qanunlar, məcəllələr qəbul edildi.

Ölkə tarixinin mürəkkəb və taleyüklü dövründə dövlətə rəhbərliyin ağır məsuliyyətini öz üzərinə götürmüş Ulu Öndər Heydər Əliyev hüquqi dövlətin Azərbaycan modelini ilk milli Konstitusiyayı yaratmaqla gerçəkləşdirdi. Ulu Öndərin yaratdığı dövlətçilik təlimi və onun ayrılmaz hissəsi olan Konstitusiya müstəqil Azərbaycanın bugünkü varlığının və gələcək inkişafının əsasını təşkil edir, ölkənin davamlı inkişafı və tərəqqisinə xidmət göstərir. Konstitusiyanın qəbulu müstəqillik tariximizin ən mühüm hadisələrindən biri olmaqla yanaşı, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısındakı böyük xidmətlərindən idi. Əsas Qanunumuz müstəqil dövlət quruculuğu prosesini tənzimləyən, demokratik inkişafa təminat yaradan, cəmiyyətin siyasi, sosial, mədəni, iqtisadi sferalarında köklü dəyişiklikləri özündə ehtiva edən, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində hüquqi baza rolunu oynayan mükəmməl və mütərəqqi sənəddir.

Konstitusiyamızın müəllifi Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın Əsas Qanununu yüksək qiymətləndirərək demişdir: *“Bizim yeni Konstitusiyamız, şübhəsiz ki, birinci növbədə, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini, bu müstəqilliyin əbədi olduğunu və dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlamaq, yaşatmaq üçün bütün prinsipləri əks etdirməlidir. Yeni Konstitusiyamız demokratik prinsipləri özündə əks etdirməlidir. Yəni dünya demokratiyasının əldə etdiyi bütün nailiyyətlərdən, demokratiya sahəsində inkişaf etmiş dövlətlərin konstitusiyaya təcrübəsindən istifadə etməli və Azərbaycan Respublikasının özünəməxsus tarixi, milli ənənələrini əks etdirən prinsipləri özündə cəmləşdirməlidir”*.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası qəbul edilərkən hüquqi dövlət quruculuğunun müasir meyllərinə istinad olunmuş, ölkəmizin hüquq sistemi üçün yeni bir təsisatın – konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanının yaradılması nəzərdə tutulmuş, bu təsisatın dövlət hakimiyyəti sistemində yeri və rolu müəyyənləşdirilmişdir. Bu müddəaya əsasən, 1997-ci il oktyabrın 21-də “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edildi. 1998-ci il iyulun 14-də Milli Məclisin qərarı ilə Konstitusiya Məhkəməsinin 7 hakimi təyin olundu. İyulun 18-də isə Ulu Öndər Heydər Əliyev Konstitusiya Məhkəməsinin müstəqilliyinin və hakimlərinin hüquqi statusunun təmin edilməsi barədə Fərman imzaladı. Bununla da, Konstitusiya Məhkəməsi rəsmən fəaliyyətə başladı. Doqquz hakimdən ibarət bu qurum qanunların Konstitusiyaya uyğunluğunu yoxlamaqla, qanunlara şərh verməklə, prezident və parlament seçkilərinin nəticələrini təsdiqləməklə, hətta vətəndaşların birbaşa müraciəti əsasında müvafiq qərarlar qəbul etməklə bütövlükdə, Konstitusiyanın aliliyini qoruyur.

Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış və 12 noyabr 1995-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyada prokurorluğun fəaliyyətinə dair xüsusi maddə həsr edilərək, onun statusu, təşkili əsasları və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyətləri və vəzifələri təsbit edilmişdir. Ölkədə aparılan məhkəmə-hüquq islahatlarına uyğun olaraq məhkəmə hakimiyyəti sistemində daxil olan prokurorluq orqanlarının cəmiyyətdə roluna yenidən baxıldı, onun fəaliyyəti beynəlxalq normalara və demokratik institutların tələblərinə uyğunlaşdırıldı. Ulu Öndərin rəhbərliyi altında prokurorluq qurumlarında aparılan islahatların əsas məqsədi bu orqanın səlahiyyətlərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması ilə yanaşı, qanunçuluğun möhkəmləndirilməsindən, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsindən və kadrların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılmasından ibarət olmuşdur. 1999-cu ildə “Prokurorluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olunmaqla, prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri, əsas prinsipləri, beynəlxalq əlaqələri, prokurorluğun fəaliyyətinə müdaxilənin və prokurorluğa hörmətsizlik göstərilməsinin yolverilməzliyi, prokurorluğun sistemi və təşkili öz əksini tapmışdır. Həmin qanuna əsasən, prokurorluğun fəaliyyətinin əsas prinsipləri belə müəyyənləşdirilib: qanunçuluq, hər kəsin qanun qarşısında hüquq bərabərliyi, fiziki şəxslərin hüquq və azadlıqlarına, hüquqi şəxslərin hüquqlarına əməl və hörmət edilməsi, obyektivlik, qərəzsizlik və faktlara əsaslanma, vahidlik və mərkəzləşdirmə, ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorların Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna tabe olması və siyasi bitərəflik.

Ümumbəşəri sosial bəla olan korrupsiyaya qarşı mübarizə Ulu Öndərin diqqət mərkəzində saxladığı zəruri məsələlərdən biri olub. Bu sahəyə xüsusi əhəmiyyət verilərək ayrıca qanun qəbul edilib. Ulu Öndərin təşəbbüs

büsü ilə korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Dövlət Proqramı təsdiq edilib, Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə üzrə Komissiya yaradılıb. Bu sahədə ən mühüm tədbirlərdən biri də Baş Prokurorluqda Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə xüsusi idarənin yaradılması olub.

Ulu Öndər Heydər Əliyev prokurorluq orqanlarına inanır və güvənirdi. Ümummilli Lider özü bu barədə demişdir: *“Mən prokurorluqda işləyən insanların əksəriyyətini sədəqətli və peşəkar işçi hesab edirəm. Təbiidir ki, belə adamlara etimad göstərmək, etibar etmək lazımdır”.*

Respublika prokurorluq orqanlarının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda geniş nitq söyləyən Ulu Öndər Heydər Əliyev prokurorluq orqanlarına inamını belə ifadə etmişdir: *“Hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları çox ağır bir peşə sahibləridir. Bu sahədə işə başlayan hər bir adam dərk etməlidir ki, bütün başqa sahələrə nisbətən öz üzərinə ağır bir iş götürür. Amma eyni zamanda, bu peşə həm də şərəfli bir peşədir. Dövlətçiliyin keşiyində durmaq, insanların hüquqlarını qorumaq, cəmiyyətdə qanun-qaydanın saxlanılmasını təmin etmək və insanların rahat yaşamasına xidmət etmək – bu, çox şərəfli vəzifədir. Mən bu gün məmnuniyyətlə qeyd edirəm ki, Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanları bu vəzifələrini uğurla yerinə yetirirlər. Son beş ildə Azərbaycanda gedən proseslər, əldə olunmuş ictimai-siyasi sabitlik, cinayətkarlığın qarşısının sürətlə alınması-bunlar hamısı bizim böyük nailiyyətlərimizdir və bu nailiyyətlərin əldə edilməsində də hüquq-mühafizə orqanlarının hamısının, o cümlədən Azərbaycan prokurorluğunun xidmətləri böyükdür”.*

Ulu Öndər Azərbaycan prokurorluğu əməkdaşlarının ölkəmizin müstəqilliyinə, dövlətçiliyinə sadıqlığını daim yüksək qiymətləndirib və bu peşəni hörmətli, şərəfli hesab etdiyini bildirib. Heydər Əliyevin 17 iyul 1998-ci il tarixli Sərəncamı ilə “1 oktyabr – Prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü” elan edilib. Bu sərəncam prokurorluq orqanlarına inam və etibarın bariz nümunəsidir. Ümummilli Lider bu inamı çıxışlarının birində də açıq şəkildə bəyan edərək demişdir: *“Azərbaycan Prokurorluğunun inkişaf etməsində dövlət qayğısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi, mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram”.*

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun çoxsaylı kollektivi Heydər Əliyevin diqqət və qayğısını daim hiss edib, fəaliyyətinə verilən yüksək qiyməti səmimi minnətdarlıq duyğuları ilə qarşılıyıb və üzərimizə götürdüyümüz vəzifəni ləyaqətlə yerinə yetirməyə səy

göstərmişik. Respublikamızın bütün dövlət təsisatları kimi, prokurorluq orqanlarının da idarəetmə sistemində statusuna uyğun layiqli yer tutması Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasəti olub. Müdrik şəxsiyyətin “Azərbaycan Respublikası prokurorluq orqanları işçilərinin maddi və sosial təminatı haqqında” 2002-ci il 8 oktyabr tarixli Sərəncamı prokurorluğa və prokurorluq işçilərinə göstərdiyi daimi qayğının bariz nümunəsidir.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu layiqincə davam etdirən Prezident İlham Əliyev də prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin daha da inkişaf etdirilməsi üçün bütün vasitələrdən istifadə edib. Dövlət başçımızın həyata keçirdiyi genişmiqyaslı islahatlar bütün sahələrdə olduğu kimi, prokurorluq orqanlarında da özünü büruzə verdi. Bu islahatların nəticələri vətəndaşlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. İslahatlar yeniləşmə, yeni yənaşma, müasir şəraitə uyğunlaşma deməkdir. Bunun nəticəsində ölkəmizi gücləndiririk. Azərbaycan Prokurorluğu da bu islahatlar nəticəsində yeni mərhələyə qədəm qoyub. Bütün bunlar əsas Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan siyasi kursun bəhrəsidir.

Bu gün respublikamızın hər yerində Ulu Öndərin

100 illik yubileyinin təntənəli keçirilməsinə ciddi hazırlıq işləri görülür. Artıq prokurorluq orqanlarında da silsilə tədbirlər keçirilir. Məlum olduğu kimi, Prezident İlham Əliyevin 29 sentyabr 2022-ci il tarixli sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasında 2023-cü il “Heydər Əliyev ili” elan edilib.

Qürur hissi ilə deyə bilərik ki, milli prokurorluq orqanlarında işləmiş və bu

gün çalışan bir neçə nəsillə prokurorluq əməkdaşlarının fəaliyyəti bu dahi insanın Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi dövrə təsadüf etmişdir. Azərbaycan Prokurorluğu bugünkü vəziyyətdə mövcudluğuna, dövlət təsisatı kimi hərtərəfli təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi yolunda əldə etdiyi nailiyyətlərə görə, ilk növbədə, Heydər Əliyev şəxsiyyətinə və onun dövlətçilik siyasətinə borcludur. İndiki və bundan sonra gələcək nəsillər bu dahi azərbaycanlının şanlı həyat yolundan həmişə özləri üçün nümunə götürəcək və kamil vətəndaşlar kimi yetişmələri üçün ondan öyrənəcəklər.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun kollektivi həmişə Heydər Əliyev ideyalarına sadıq olacaq, onun unudulmaz xatirəsini əziz tutacaq və bütün qüvvələrini Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi altında bu möhtəşəm ideyaların həyata keçirilməsinə istiqamətləndirəcəkdir.

Səadət Rüstəmov
Qobustan rayon prokuroru,
ədliyyə müşaviri